

א שטיקל שפת אמת

על הדף

אל הקורא

כבר כמה וכמה שנים שחם לבי בקרבי, להתוודע ולהגלות, את גדלו וטובו של הספר הקדוש 'שפת אמת' על הש"ס, של רבינו הרה"ק שר התורה והחסידות ר' אריה ליב מגור זי"ע, שספרו על התורה כבר נתפשט בסוף העולם ועד סופו, לא רק אצל עדת החסידים, אלא אפילו אלו הרחוקים מדרך הבעל שם הקדוש, מתחממים לאורו הגדול מידי שבת בשבתו, ושואבים מדבריו הקדושים מלא חיזוק בתורה ויראת שמים, גם בגלתינו החשוך והמר.

אבל דא אקא, שבספרו על הש"ס, ששם הראה את גברתו ותקפתו וגדלתו בתורה לא זכה לעת עתה לאותו פרסום, משל הפרסום של ספרו על התורה ששם הראה את גברתו ותקפתו וגדלתו בחסידות, ותורה מונחת בקרן זוית, אשר על כן, החלצו חשים, ואשתדל להביא אל בית המדרש, כל יום 'א שטיקל שפת אמת' על הדף שלומדים לפי מסגרת הדף היומי, וכולי האי ואולי, היה זה זכיתי, לדלתי לך חספא, ולשכחת מרגיטא טבא, הטמון בספר שפת אמת על הש"ס.

אין אני כדאי וראוי לכך לנתח ולפרש את דרך לימודו של השפת אמת, אבל בניגוד הלומדים שהיו בארץ פולין, שדרכם בלימוד התורה היה על דרך הפלפול, בהתפשטות לאורך ולרוחב בים התלמוד במפרשי וליחדש חידושים בחריפות הפלפול, וכן היה דרך זקנו החי' הרי"ם. אך בדרך זה לא הלך רבינו השפת אמת, במקום להרחיב בחריפות הפלפולים, דבק ביושר הסברות ופשטות הפירושים, ובכח ההעמקה בכוונת הגמרא והראשונים היה מסיר את הקושיות כלא היו, מבלי לסור להרחיב בהבאת מקורות מסוגיות אחרות כדרך המפלפלים. אבל גם לאלו האוהבים את דרך הפולני, ודרך הפלפול, לא אפק חתנו הקדוש הגרי"מ בידרמן, ובסוגריים ובהערות, על הספר שפת אמת, נושא ונותן בדברי חותנו בחריפות ובבקיאות, ובכך זכינו גם לדרך הישרות של השפת אמת, וגם את דרך הלימוד הפלפול של גדולי פולין.

ולסמך לזה אמר פעם הלב שמחה מגור זי"ע, שבספר שפת אמת על הש"ס כמעט ואינו מביא את דברי זקנו החי' הרי"ם, למעט ממקומות בודדים, דלא כמו בשפת אמת על התורה, שבכל פרשה מביא כמה מפעמים מדברי תורתו.

דרכי בביאור דברי השפת אמת, להביא את המראה מקומות במלואם, וכן לברר עד שידי כהה מגעת, וכן לא מנעתי להקשות לסתור ולברר את דברי רבינו, ולהשוות לספרים אחרים, הנו"נ בדברי רבינו, הגם שאין אני כדאי להיות עפר תחת רגליו הקדושים, אבל שבירי בציד, דבניגוד לספרו על התורה שמלא וגדוש בדברי חסידות ומאמרי זהר ודברי קבלה על דרך הבעש"ט, וכמעט שלא הראה שם גדלתו בתורה, דרכו בספרו על הש"ס ממש להיפך, לא להראות גדלתו בדברי חסידות ונסתרות, וכמו שכתב כמה פעמים בספרו 'שאין לי עסק בנסתרות' [עי' ברכות דף ג' א' ד"ה שם בגמ' בכל, וסוכה דף לד ב' ד"ה בא"ד ודבר תימה]. הרי בזה יש לנו הכלל דתורה הוא וללמוד אני צריך, ומצינו בכמה וכמה גדולי הלומדים החסידים שהסתופפו בצל רבותיהם, שחרדו לכל דבר שהוציא רבותיהם מפיו, אבל כשהגיע ללימוד התורה בדרך נגלה, לא מנעם כלל מלהקשות ולסתור את דברי רבותיהם, ואחד מהם שיש לי עכשיו בזכרון הוא הגה"ק החלקת יואב זצ"ל עם רבו האבני נזר זי"ע וכהנה וכהנה, וזה בא ללמד על הכלל כולו.

ורק לציין ששינו את הFONT בין גוף דברי רבינו, למה שכתב חתן רבינו הגרי"מ בידרמן זצ"ל, כדי להקל אל הקורא.

ואסיים בב' הקדמות שכתבו בניו וחתניו של שפת אמת, אחד על סדר קדשים, שזה יצא לאור לראשונה, וב' על סדר מועד.

הקדמה על סדר קדשים

היות נשאר מאמ"ו זצ"ל חידושים על ש"ס וארבע שו"ע, דרכו בקודש היה לחדש בכל יום בלימודו כאשר נמצא כן בספרי קודש, ויהיה גם הערה קלה כמ"ש משכח ברבי שקיל משכח זוטרי שקיל לחביבות התורה, ולא היה רגיל לעיין ולחפש בספרים, מפוזרים ומפורדים היו הכתבים בהרבה מהדורות, ובטרם עלה בידינו לסדר אותם כראוי באופן שיהיו ראויים להפיצם ע"פ תבל. הגיעו ימי בהלות ופזור אשר סבבנו ובאותם הימים נגנבו כמה מכתבי קודש ויש שנשאר לנו העתקה מאותם שנגנבו זאת האליצונו להוציא לאור מחידושי למען לא יבזו זרים יגיעו. והקדמו להדפיס סדר

קדשים, יען כי בסדר קדשים למד עמנו בסוף שנותיו, גם כמ"ש הרבי זצ"ל מלובלין, בהסכמתו לספר צאן קדשים גודל תשוקתו לחבר ספר על סדר קדשים כדי שילמדו העולם בזה הסדר לחבר תורה ועבודה כמאחז"ל העוסק בתורת עולה כו'.

נקוה להוציא לאור בקרב הימים גם יתר החידושים ונבקש לכל אשר נמצא בידו כתי"ק מאמ"ו זצ"ל או העתקה מכת"ק להמציאם לנו במקודם.

בני וחתני הרה"ק המחבר זצלה"ה.

ב"ה

למלאות רצון המתאווים ליהנות מזיו תורתו של כ"ק מו"ח זצ"ל, וחפצים להגות בדבריו הנכתבים בקדושה ובטהרה, לאמתה של תורה. הואלתי לסדר את הכתבים על כמה מסכתות הכתובים בכמה מהדורות עם החידושים על המשניות למען ירוץ הקורא בהם, הכל לקטתי ואספתי ובסדר נכון וראוי כ"א על מקומו הצבתי. אולם את ידי משכתי מלגרוע ולחסר את הדברים הנמצאים בספרי המחברים הקודמים, ואפ"ל הנמצא בספרי הראשונים, וכ"ש להוסיף ולהרחיב הדברים בפלפולים שונים, כי מה לתבן את הבר, אכן במקומות אשר ראיתי כי לא אצא ידי חובתי להניחם כמו שהם כתובים בקיצור ובלי ראי', ביאור ופ"ל הדברים וגם סעד וראי' לפעמים הוספתי, ובשני חצאי מרובע אותם רשמתי, גם במקומות התמוהים בהשקפה ראשונה הרהבתי עוז בנפשי לתרץ ולישב אותם בהג"ה מיוחדת כפי השגתי. וע"ד המהר"ם פאדובה אשר כתב בהקדמתו עמ"ש תשובותיו בתוך שו"ת חו"ז מהר"י מינץ סמכתי, אקוה כי יהיה לרצון ולנ"ד לרבינו המחבר זצלה"ה וזכותו יעמוד לי וליו"ח שי' להיות עובדי ה' והוגים בתורה בתוך הרחבה.

יעקב מאיר

בהגר"ב ז"ל בידערמאן חתן המחבר זצ"ל

הקדמה לסדר מועד

בעזה"י

כאשר הודענו כבר בהקדמת שפת אמת סדר קדשים הננו מדפיסים והולכים ח"י אמ"ו זצ"ל כסדר הש"ס, ועתה נגמר על קצת סדר מועד וליקוטים מס' זרעים, וזאת צריכים אנו למודעי כי חלק חשוב מחיבור זה במס' שבת יש מה שלא כתב אמ"ו ז"ל בעצמו, רק אנחנו בניו וחתניו כתבנו עברו בפקודתו, אשר שמענו מפיו ז"ל בלמדנו לפניו בכל יום שיעורין כסדרן והיו מונחים אצלו ותיקן והוסיף וגרע באיזה מהם.

בני וחתני הרה"ק המחבר זצלה"ה

כאשר דברי כ"ק מו"ח זצ"ל כתובים בקיצור. ומפני זה רבים מתקשים להבין דבריו בספר שפ"א על סדר קדשים, לכן ראיתי כעת בחיבור זה ע"ס מועד להרחיב הדברים למען ירוץ הקורא בהם גם לבאר כוונתו בהוספת נופך משלי, ובשני חצאי מרובע אותם רשמתי, אך במקומות התמוהים בהשקפה ראשונה בהג"ה מיוחדת ביארתי. ואקוה לתועלת להקל על המעיין.

יעקב מאיר

בהגר"ב ז"ל חתן המחבר